

EOC
EUROASIAN
ONLINE
CONFERENCES

SPAIN CONFERENCE

**INTERNATIONAL CONFERENCE ON
SUPPORT OF MODERN SCIENCE AND
INNOVATION**

Google Scholar

zenodo

OpenAIRE

doi • digital object
identifier

eoconf.com - from 2024

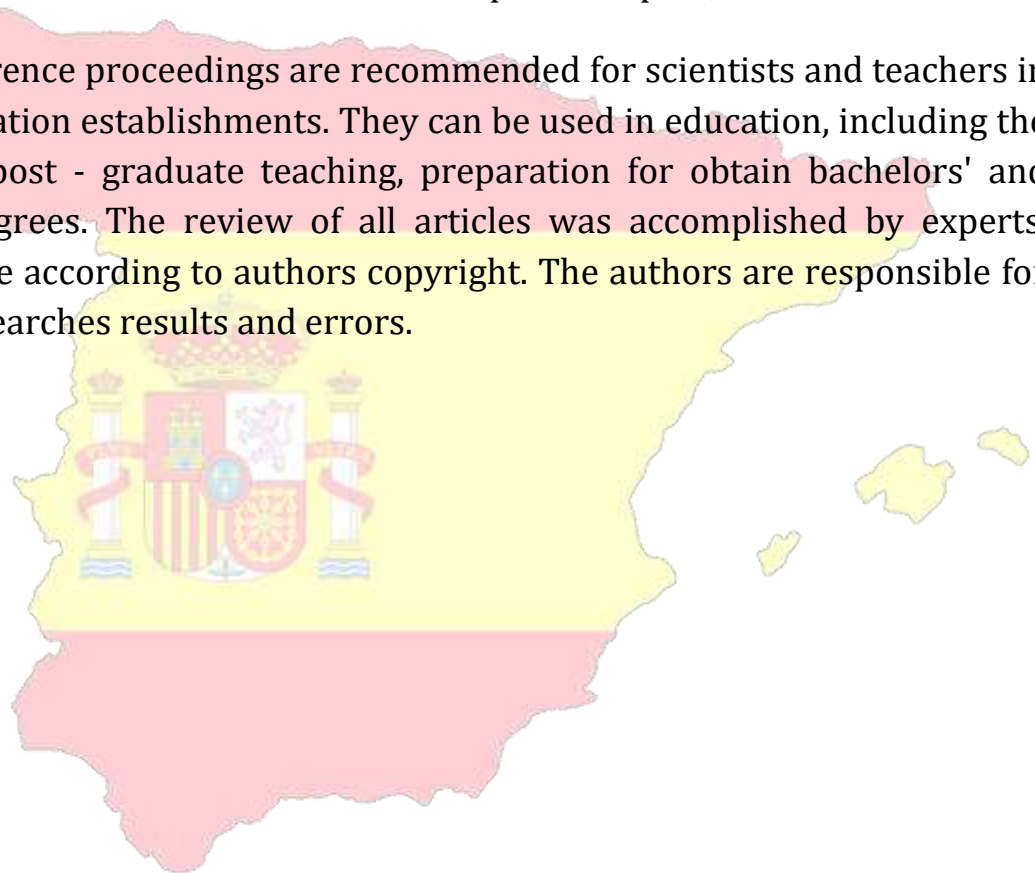

INTERNATIONAL CONFERENCE ON SUPPORT OF MODERN SCIENCE AND INNOVATION: a collection scientific works of the International scientific conference – Madrid, Spain, 2026, Issue 1.

Languages of publication: Uzbek, English, Russian, German, Italian, Spanish,

The collection consists of scientific research of scientists, graduate students and students who took part in the International Scientific online conference «**INTERNATIONAL CONFERENCE ON SUPPORT OF MODERN SCIENCE AND INNOVATION**». Which took place in Spain, 2026.

Conference proceedings are recommended for scientists and teachers in higher education establishments. They can be used in education, including the process of post - graduate teaching, preparation for obtain bachelors' and masters' degrees. The review of all articles was accomplished by experts, materials are according to authors copyright. The authors are responsible for content, researches results and errors.

Bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarini lingvokognitiv tahlilga o'rgatish metodikasi

Kozimova Sadoqat

Osiyo texnologiyalar universiteti Pedagogika kafedrası o'qituvchisi

Annotatsiya. Mazkur maqolada bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarini lingvokognitiv tahlilga o'rgatishning ilmiy-nazariy asoslari, pedagogik zarurati hamda amaliy-metodik jihatlari keng yoritilgan. Lingvokognitiv yondashuv asosida til va tafakkur birligi, o'quvchilarning nutqiy va kognitiv rivojlanishini ta'minlash imkoniyatlari ochib beriladi. Shuningdek, bo'lajak o'qituvchilarda lingvokognitiv tahlil kompetensiyalarini shakllantirishning bosqichlari, samarali metodlari va didaktik vositalari tavsiflanadi.

Kalit so'zlar: lingvokognitiv tahlil, kognitiv tilshunoslik, boshlang'ich ta'lim, bo'lajak o'qituvchi, metodika, nutqiy kompetensiya, tafakkur.

Kirish. Zamonaviy ta'lim tizimida o'qituvchining kasbiy tayyorgarligi faqatgina fan asoslarini bilish bilan chegaralanmaydi. Bugungi kunda bo'lajak pedagoglardan o'quvchilarning fikrlash jarayonini rivojlantira oladigan, ularni mustaqil va ongli bilim olishga yo'naltira oladigan yuqori darajadagi metodik va kognitiv kompetensiyalar talab etilmoqda. Ayniqsa, boshlang'ich sinf o'qituvchisi shaxsni shakllantirishning ilk va eng muhim bosqichida faoliyat olib borishi sababli uning kasbiy tayyorgarligi alohida ahamiyat kasb etadi.

Boshlang'ich ta'lim jarayonida til nafaqat aloqa vositasi, balki tafakkur va bilishning asosiy quroli hisoblanadi. Shu bois o'qituvchining til hodisalarini chuqur anglab, ularni o'quvchilarga kognitiv jihatdan to'g'ri yetkaza olishi muhimdir. Bu jarayonda lingvokognitiv tahlil muhim metodologik vosita sifatida namoyon bo'ladi. Shundan kelib chiqib, bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarini lingvokognitiv tahlilga o'rgatish metodikasini ishlab chiqish va takomillashtirish dolzarb ilmiy-pedagogik muammo hisoblanadi.

Lingvokognitiv tahlil tushunchasi va uning ilmiy-nazariy asoslari

Lingvokognitiv tahlil kognitiv tilshunoslik yo'nalishiga mansub bo'lib, til birliklarini inson tafakkuri, idroki, bilim va tajribasi bilan uzviy bog'liq holda o'rganishni nazarda tutadi. Kognitiv tilshunoslik tilni bilimlarni saqlovchi, qayta ishlovchi va uzatuvchi tizim sifatida talqin qiladi.

Lingvokognitiv yondashuv quyidagi asosiy g'oyalarga tayanadi:

- til va tafakkur birligi;
- til birliklarida inson tajribasining aks etishi;
- tushuncha, konsept va obrazlarning til orqali ifodalanishi;
- nutqiy faoliyatning kognitiv xarakterga egaligi.

Boshlang'ich sinf o'quvchilari tilni o'zlashtirish jarayonida atrof-muhit haqidagi tasavvurlarini kengaytiradilar, tushunchalar tizimini shakllantiradilar. Demak, o'qituvchi til materialini nafaqat grammatik, balki kognitiv jihatdan ham tahlil qila olishi zarur.

Boshlang'ich ta'limda lingvokognitiv yondashuvning ahamiyati

Boshlang'ich ta'limda lingvokognitiv yondashuv quyidagi vazifalarni amalga oshirishga xizmat qiladi:

- o'quvchilarning mantiqiy va obrazli fikrlashini rivojlantirish;
- so'z va tushuncha o'rtasidagi bog'liqlikni anglashga yordam berish;
- matn mazmunini chuqur idrok etish ko'nikmalarini shakllantirish;
- nutqiy faollik va mustaqil fikrlashni qo'llab-quvvatlash.

Lingvokognitiv tahlil asosida tashkil etilgan darslar o'quvchilarda bilimlarni mexanik yodlash emas, balki ongli ravishda o'zlashtirishga imkon yaratadi. Bu esa boshlang'ich sinfda ta'lim sifatini oshirishning muhim omillaridan biridir.

Bo'lajak o'qituvchilarni lingvokognitiv tahlilga o'rgatish tizimli, izchil va bosqichma-bosqich amalga oshirilishi lozim. Ushbu jarayon quyidagi asosiy bosqichlarni o'z ichiga oladi.

1. Nazariy-bilimlarni shakllantirish bosqichi. Mazkur bosqichda talabalar:

- kognitiv tilshunoslikning asosiy tushunchalari;
- lingvokognitiv tahlilning mazmuni va vazifalari;
- til, tafakkur va nutq o'rtasidagi munosabatlar bilan tanishtiriladi.

Bu bosqichda ma'ruza mashg'ulotlari, muammoli savollar, ilmiy matnlar bilan ishlash, tahliliy suhbatlar muhim ahamiyatga ega.

2. Amaliy-tahliliy faoliyat bosqichi. Bu bosqichda talabalar lingvokognitiv tahlilni bevosita amaliyotda qo'llashni o'rganadilar. Jumladan:

- so'zlarning konseptual mazmunini aniqlash;
- gap va matnlarning kognitiv tuzilishini tahlil qilish;
- boshlang'ich sinf darsliklaridagi matnlarni lingvokognitiv jihatdan o'rganish ishlari olib boriladi.

Interfaol metodlar – “Aqliy hujum”, “Klaster”, “Konseptual xarita”, “Insert” texnologiyalaridan foydalanish talabalar faolligini oshiradi.

3. Ijodiy va reflektiv bosqich. Ushbu bosqichda talabalar:

- lingvokognitiv yondashuv asosida dars ishlanmalari ishlab chiqadilar;
- pedagogik vaziyatlarni tahlil qiladilar;
- o'z faoliyatiga tanqidiy yondashish va xulosa chiqarish ko'nikmalarini rivojlantiradilar.

Mazkur bosqich bo'lajak o'qituvchilarning kasbiy tafakkurini shakllantirishda muhim ahamiyat kasb etadi.

Lingvokognitiv tahlilni o'qitishda samarali metod va vositalar

Bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarini lingvokognitiv tahlilga o'rgatishda quyidagi metod va vositalar samarali hisoblanadi:

- muammoli ta'lim metodlari;
- interfaol mashg'ulotlar;
- matn bilan ishlash texnologiyalari;
- vizual organayzerlar (sxema, jadval, xaritalar);
- axborot-kommunikatsiya texnologiyalari.

Ushbu vositalar talabalarni mustaqil fikrlashga undaydi va lingvokognitiv tahlil ko'nikmalarini mustahkamlaydi.

Xulosa. Xulosa qilib aytganda, bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarini lingvokognitiv tahlilga o'rgatish zamonaviy ta'lim tizimining muhim vazifalaridan biridir. Lingvokognitiv yondashuv o'qituvchining kasbiy kompetensiyasini oshirish, o'quvchilarning nutqiy va kognitiv rivojini ta'minlashga xizmat qiladi. Ushbu metodikani ta'lim jarayoniga izchil tatbiq etish boshlang'ich ta'lim samaradorligini yanada yuksaltirish imkonini beradi.

